

Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi

2021, 4(10): 1028-1037.

DOI:[10.26677/TR1010.2021.860](https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.860)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

KAVRAMSAL MAKALE

Covid-19 Sürecinde Turizm: Hipokondrik Turist Eğilimlerine İlişkin Kavramsal Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Ceren AVCI, Şırnak Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Şırnak, e-posta: ceren.avci@windowslive.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9937-7531>

Öz

Hipokondri DSM IV'te vücutsal semptomların doğru yorumlanamamasına dayanan, bir kişinin ciddi bir hastalığa sahip olduğuna yönelik inancı veya sahip olacağına ilişkin korkusu olarak tanımlanmıştır. Çağdaş psikiyatri hipokondriyi anksiyeteye bağlı somatoform bir bozukluk olarak sınıflandırmış ve güven verici bir tıbbi kontrole rağmen en az altı ay boyunca devam eden fiziksel semptomların yanlış yorumlanması ile aile ilişkileri, sosyal ilişkiler ve profesyonel ilişkilerde negatif etki gösteren bir durumun olmasını ayırt edici tanı kabul etmiştir. Covid-19 salgınıyla birlikte turizm eğilimlerinde baş gösteren değişimler turist türlerinin ve gerçekleştirilecek turizm biçimlerinin de yapısını değiştirecek boyuttadır. Turistler salgın sürecinde kişisel koruma hizmetlerini en üst düzeyde kendilerine sunacak işletme hizmetleri arayışındadır ve bu eğilimin uzun vadede kitlesel turizmden daha bireysel turizm türlerine geçişi de yol açacağı öngörülmektedir. Turistlerden ise hipokondri rahatsızlığını yaşayanların, daha katı önlemler alacağı tahmin edilmektedir. Bu önlemlerin, hipokondrik turistlerin turizm tercihlerini ne yönde etkilediği araştırmanın cevap aradığı soru olmuştur. Çalışma sonuçlarına göre ise hipokondrik turistleri turizm faaliyetlerine teşvik edici önlemler ve bu konuda işletmelerin turistlere sunabileceği olanaklara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hipokondri, Turist Davranışı, Covid-19 ve Turizm, Covid-19 ve Hipokondri.

Makale Gönderme Tarihi: 12.07.2021

Makale Kabul Tarihi: 03.10.2021

Önerilen Atıf:

AVCI, C. (2021). Covid-19 Sürecinde Turizm: Hipokondrik Turist Eğilimlerine İlişkin Kavramsal Bir Değerlendirme, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(10): 1028-1037.

Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences

2021, 4(10): 1028-1037. DOI: [10.26677/TR1010.2021.860](https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.860)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

CONCEPTUAL PAPER

Tourism in the Covid-19 Process: A Conceptual Evaluation of Hypochondric Tourist Behaviors

Assistant Prof. Dr. Ceren AVCI, Şırnak University, School of Tourism and Hotel Management, Şırnak, e-mail: ceren.avci@windowslive.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9937-7531>

Abstract

Hypochondria is defined in DSM IV as the belief that a person has a serious illness or fear that they will have it, based on an inability to interpret bodily symptoms correctly. Contemporary psychiatry has classified hypochondria as an anxiety-related somatoform disorder and accepted as the differential diagnosis of a condition that has a negative impact on family, social, and professional relationships with a misinterpretation of physical symptoms persisting for at least six months despite reassuring medical control. The changes that have emerged in tourism trends with the covid-19 epidemic are at a level that will change the structure of tourist types and forms of tourism to be realized. Tourists are in search of business services that will provide personal protection services at the highest level during the epidemic, and this trend is expected to lead to a transition from mass tourism to more individual tourism types in the long run. It is estimated that those who suffer from hypochondria among the tourists will take stricter measures. The question of how these measures affect the tourism preferences of hypochondriacal tourists is the question that the research seeks to answer. According to the results of the study, measures to encourage hypochondric tourists to tourism activities and the opportunities that businesses can offer to tourists are included.

Keywords: Hypochondria, Tourist Behavior, Covid-19 And Tourism, Covid-19 and Hypochondria

Received: 12.07.2021

Accepted: 03.10.2021

Suggested Citation:

Avci, C. (2021). Tourism in the Covid-19 Process: A Conceptual Evaluation of Hypochondric Tourist Behaviors, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 4(10): 1028-1037.

GİRİŞ

Covid-19, etkilerinin küresel ölçekte yayılan boyutu doğrultusunda derin bir duygusal etki yaratması ile, Jung'un yeni bir kolektif arketipini oluşturmuştur. İnsan davranışı üzerindeki uzun dönemli etkilerine ve gezegenle ilgili doğurduğu sonuçlara rağmen, bilinç düzeyinde öngörülmesi ve anlaşılması zordur ve gelecek nesillerde daha derin, bilinçaltı düzeyinde bir iç işleme göstermesi muhtemeldir (Galvani, Lew ve Perez, 2020).

Karantina süreçleri, dışarı çıkışlarda kısıtlamalar, önemli olayların ileri tarihlere ertelenmesi veya ortak kullanım alanlarında sosyal mesafe gibi uygulamalar açıktan işlemekle birlikte belirli gruplar üzerindeki etkileri farklı olabilmektedir. Turizm kapsamında da bu ve benzeri uygulamalar veya uygulamalara yönelik beklentiler ile salgının yayılış seyri, turist eğilimlerini şekillendiren temel faktörler haline gelmiştir. Öte yandan böylesi bir salgının bir ilk olay olması neticesinde, salgına yönelik alınan sağlık önlemleri özel bir kişisel hassasiyet gerektirmektedir. Sağlık konusunda gösterdikleri kişisel hassasiyetle hipokondrik bireylerin ve özelinde hipokondrik turistlerin ise, turizm eğilimlerinin biçimlenmesinde öncü konumda olabilecekleri düşünülmektedir.

Covid-19 süreci henüz uzun dönemli etkileri hissedilmeyen bir süreçtir. Fakat bu etkilere yönelik birtakım ipuçlarının takibi yine de mümkündür. Bu doğrultuda niş bir pazar oluşturan hipokondrik turist eğilimlerinin incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüş ve çalışma, süreçteki bedensel sağlık vurgusunun yanında zihinsel sağlığın da altını çizmeyi amaçlamıştır. Literatürde kendine has özelliklere sahip hipokondrik turist grubunun belli bir tipoloji oluşturmadığı görülmüş ve covid-19 süreciyle birlikte herkesin bir parça hipokondrik olmaya başladığı düşüncesinden hareketle, covid-19 ve zihinsel sağlık ilişkisi, covid-19 ve hipokondri ilişkisi, turizm ve covid-19 ilişkisi ve son olarak hipokondrik turistlerin covid-19 süreci esnası ve sonrasında içerisinde olması muhtemel eğilimler betimleyici biçimde ele alınmıştır.

COVID-19 ve ZİHİNSEL SAĞLIK

Covid-19 salgınının ilk yayılmaya başladığı dönemde, yol açtığı tahribatın önlenmesinin mümkün olmaması ve covid-19 ile mücadelede sınırlı bir medikal müdahale gerçekleştirilebilmesi, birçok ülkenin farmakolojik olmayan çeşitli müdahale biçimleri (NPI) geliştirmelerine, evde izolasyon veya gönüllü ya da gerekli olan karantina yöntemlerinin uygulanmasına, sosyal mesafe uygulamaları, okul, üniversite ve bazı iş yerlerinin kapatılması, konferanslar, konser ve festivaller, seçimler ya da spor müsabakaları gibi olayların ertelenmesi ve belirli bir sayının üzerinde insanların bir araya gelmesinin engellenmesi gibi çeşitli yöntemlerin izlenmesini beraberinde getirmiştir (Gössling, Scott ve Hall, 2020). Bu yöntemler bazı ülkelerde kısa dönemli, bazılarında ise uzun dönemli bir soluk alınmasına neden olmuş fakat salgın ve alınan önlemler, belirli dönemlerde yükselerek kişiler üzerinde etkisini hissettirmeye devam etmiştir.

Pandemi, karantina veya sosyal mesafe gibi uygulamalar, zihinsel sağlık üzerinde olumsuz etkisi olabilecek biçimde yüksek stres seviyelerine neden olabilmektedir. SARS, H1N1 veya Ebola gibi pandemi türleri, geniş bir nüfusun zihinsel sağlığı üzerinde anlamlı bir yan etki yaratmıştır. Covid-19 ile birlikte de pandemiyle ilişkili haber sayısının artması veya rapor edilen vakalar neticesinde anksiyete düzeyi yükselmiştir. Covid-19 esnasında, anksiyete ve depresyonu içeren psikolojik problemlerin arttığı gözlemlenmiştir (Yan, Gan, Ding, Wu ve Duan, 2020). Aynı zamanda covid-19, gelecek planları ve ertelenen zamanla ilişkili olarak bir belirsizlik yaratmıştır. İlk olarak Çin'de başladığında ve sosyal medyada konuyla ilgili haberler yayılmaya

başladığında, belirli medikal bir yaklaşım, hastalık sonrasında kazanılan bağışıklık veya aşının bulunması ile ilgili çeşitli konular hakkında henüz bir görüş birliği sağlanmamıştır. Virologlar ve epidemiyolojistler arasında, covid-19 ile başa çıkma konusunda çelişkili görüşler mevcuttur. Bu olgunun anlaşılmasına yönelik çabalar kişiyi belirli bir şaşkınlığa sürükledikçe, neler olup bittiğini kavrama çabası ile birlikte teoriler, analizler veya öngörüler çoğalmıştır (Cipolletta ve Ortu, 2020). Kuveyt'te gerçekleştirilen bir çalışma, kişilerin hastalığa yönelik tutumları ve tedbiri sağlık davranışları arasında anlamlı bir bağlantı ortaya çıkarmıştır. Covid-19'a yönelik hastalıkla ilgili tutum, bireylerin sağlık davranışlarını anlamlı olarak etkilemektedir (Al-Sejari, Al-Ma'Seb, 2020). Tutumun, inançlardan etkilendiği (Ajzen, 1991) bilinmektedir. "Sağlığa yönelik inanış modeli", sağlıkla ilgili inançları göz önüne alarak davranışı öngörmeyi amaçlayan teorik bir modeldir. Model, sağlıkla ilgili karar verme davranışının rasyonel olduğunu varsayar. İnançın, davranışın psikolojik bir tanımlayıcısı olmasından dolayı, sağlığa yönelik inanış modeli, bireylerin, bir hastalıkla karşılaşma durumunda algıladıkları duyarlılık ve tehdit, hastalığın algılanan şiddeti ve ciddiyet boyutu, bireylerin hastalığı önlemek için önerilen faaliyetlerde bulunmaları esnasında algıladıkları fayda, önerilen sağlık faaliyetlerini yerine getirmelerinde algıladıkları engeller, önleyici sağlık davranışını yerine getirmelerinde algıladıkları öz yeterlilik ve önerilen sağlık faaliyetlerini yerine getirmelerinde gereken eylemlere yönelik konuları teorize etmektedir (Chua, Al-Ansi, Lee ve Han, 2020). Fakat belirsizlik ortamı ve yaşanan bilgi kirliliği neticesinde kişilerin tedirginlikleri, farklı psikolojik tepkiler geliştirmelerine neden olmuştur. Bir çalışmada (Duan, Yan, Ding, Dan, Kohn ve Wu, 2020), covid-19'a yönelik korku zaman içinde azaldıkça, depresyon düzeyinin anlamlı olarak arttığı ortaya konmuştur. Daha genç olanlar ve daha düşük gelir düzeyine sahip olanlarda algılanan stres düzeyi daha yüksek olmuşken, karantina deneyimi, depresyonun önemli bir yordayıcısı olmuştur.

COVID-19 ve HIPOKONDRI

Genel nüfus üzerinde salgının psikolojik etkisi, virüsün doğası ile ilgilidir. Covid-19, aşına olunmayan ve ölümlü bağlantılı bulaşıcı bir salgındır. 20. yüzyıldaki mikrop paniğini takiben, covid-19, 21. yüzyılın virütik paniği haline gelmiştir (Parlapani, Holeva, Voitsidis, Blekas, Gliatas, Porfyri, Golemis, Papadopoulou, Dimitriadou, Chatzigeorgiou, Bairachtari, Patsiala, Skoupra, Papigkioti, Kafetzopoulou ve Diakogiannis, 2020). Eğer bir birey, korku veya öfke gibi olumsuz duygusal bir durum doğuran travmatik bir deneyim yaşamışsa, otonomik ve endokrinel boyutlarda veya iskelet motor tepkiler üzerinde psikolojik birtakım değişiklikler meydana gelebilmektedir (Tazaki ve Landlaw, 2006). Travmatik deneyim sonucu yaşanan ve beden ile psikoloji arasındaki bağlantıyı ele veren noktalardan biri de somatik semptomlardır. Somatik semptomları, somatizasyonu ve somatoform bozuklukları anlamak yıllar içerisinde gelişen bir seyir göstermiştir. Somatik şikayetlerdeki merkezi unsur, bu tür durumlarda yeterli bir bedensel açıklamanın olmaması ve psikolojik sorunların reddedildiğinin varsayılmasıdır. "Soma", bedeni nitelendirir. Somatizasyon; anksiyete, depresyon ve hipokondri biçiminde ortaya çıkabilmektedir (Chaturvedi, Desai ve Shaligram, 2006). Somatizasyona ek olarak anksiyete de gerilime neden olan endişe, uykusuzluk, panik atak, sağlıkla ilgili endişeler veya hipokondrik korkular yaratabilmektedir (Goldberg, 1979). Aynı zamanda yüksek düzeyde algılanan stres, depresyon, korku, kompulsiyon-anksiyete, nevrasteni ve hipokondri gibi duygusal sıkıntılarla bağlantılı olabilmektedir (Yan vd., 2020). Bu doğrultuda, paniğe neden olmuş bir salgının kişilerde anksiyete ve stres seviyesini artırdığı ve psikolojik sıkıntıları tetiklediği söylenebilecektir. Bu önemli psikolojik sıkıntılardan biri de hipokondridir.

Hipokondri, DSM-IV tarafından "kişinin bedensel semptomlarını yanlış yorumlamasına dayanan ciddi bir rahatsızlığa sahip olduğu fikri veya olacağına ilişkin korkusu" olarak

tanımlanmıştır. Hem rahatsızlık fobisi hem ölüm fobisi hipokondrik sendromun bileşenlerini temsil etmektedir (Sirri, Grandi ve Fava, 2008). Şiddetli hipokondride, kişide birtakım bozulmalar meydana gelmektedir. Çöküşü yaratan travmatik unsurlar kişide baskı altındadır. Bunlar serbest kaldığında, benliği yok olmakla tehdit eden bir dinamik gerçekleşir. Kişinin yansıtarak özdeşleşmesi mümkün değildir. Benlik bu dinamiği yansıtma yoluyla tahliye etmeye çalışırken, parçalanma tetiklenir. Değersiz kalıntı benliğe dönerken benlik, bütünleşmeme tehdidi altındadır. Benliği kurtarmak için bu dinamikler, hipokondriye dönüşür (Nissen, 2018). Covid-19'un, yarattığı travmatik etki ile bazı bireylerde bu tür bir sürece yol açmış olması veya bu rahatsızlığa covid öncesinde de sahip olan bireylerin rahatsızlıklarını tetiklemiş olması muhtemeldir. Örneğin izolasyonun, obsesif kompulsif bozukluk, korku, hipokondri, depresyon ve nevrasteni semptomları üzerinde karmaşık bir etkisi olduğu saptanmıştır (Chen, Sun ve Feng, 2020).

Hipokondriyi bir "hastalık davranışı" olarak düşünmek de mümkündür. Hastalık davranışı, semptomların farklı algılandığı, değerlendirildiği ve bu doğrultuda davranıldığı eylemlilik halini ifade etmektedir. Hastalık davranışı ile ilişkili bir diğer kavram da hasta rolüdür. Hasta rolleri dinamiktir ve hastalığın ciddiyet ve fazına göre değişkenlik göstermektedir. Kişi, çeşitli fazlar arasında gider gelir. Bir fazda kabul edilebilir olan, bir başka fazda normal dışı olabilir (Chaturvedi vd., 2006). Covid-19 sürecini yaşayan belirli grupların ise ortak birtakım roller geliştirdiği, ortak birtakım davranışlar sergilediği düşünülmektedir. Hipokondrik turistler, bu gruplardan biridir.

TURİZM ve COVID-19

Covid-19'un yayılışını sınırlandırma kapsamında yetkililer dünya çapında, bütün olarak ülkenin veya salgından en çok etkilenen şehirlerin evlere kapanması veya sınır giriş-çıkışlarının yasaklanması gibi önlemler almış, bu durum, özellikle seyahat ve ağırlama sektörü olmak üzere bir bütün olarak turizm sektörünü zor durumda bırakmıştır (Fotiadis, Polyzos ve Huan, 2020). Fotiadis vd., (2020)'nin gerçekleştirmiş olduğu çalışmaya göre, turist geliş sayılarında en az Haziran 2021'e kadar sürecek bir şekilde %30.8 ile %76.3 aralığında bir düşüş öngörülmüştür.

Alanda gerçekleştirilmiş çalışmalardan bazıları, yerel halkın, turizm aktiviteleri doğrultusunda oluşabilecek sağlık risklerine yönelik algısı, kamusal sağlık riskinin azaltılması doğrultusunda ne tür maddi fedakarlıklarda bulunabileceklerini (Qiu, Park, Lin ve Song, 2020) ele almıştır. İtalya'da gerçekleştirilmiş bir çalışma, destinasyona yönelik algılanan güvenlik ve ilgili destinasyonda yer alan otellerde konaklamayı tercih etme ihtimali arasında anlamlı pozitif yönlü bir ilişki saptamış; bölgesel bulaşmanın konaklama hizmetlerine ödeme yapma isteği ile negatif olarak bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır (Aiello, Bonanno ve Foglia, 2020). Koronavirüsün turistlerin ruhsal durumu üzerinde etkisinin ortaya konulduğu bir başka çalışmada ise (Kock, Norfelt, Josiassen, Assaf ve Tsionas, 2020) evrimsel psikoloji teorilerinden faydalanılmıştır.

Covid-19 ile Birlikte Değişen Seyahat ve Tatil Eğilimleri

Avrupa Seyahat Komisyonu (European Travel Commission – ECT) verilerine göre Avrupalı turistler 2021 yılında %49'luk bir oranla başka bir Avrupa ülkesine seyahati tercih etmiştir. %17'lik bir oran tatil konusunda kendilerini en çok endişelendiren noktanın havayolu seyahati olduğunu belirtmişken, bunu restoran ve barları ziyaret etmek takip etmiştir. Her iki Avrupalı'dan biri, aşının geliştirilmesi halinde seyahat konusunda iyimser olduklarını ifade etmiştir. Z kuşağı üyelerinin ise yalnızca %28'i, aşı olunması halinde seyahatlerinde kendilerini

rahat hissedeceklerini belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, tatillerini deniz-kum-güneş için gerçekleştireceklerini ifade etmiştir. Katılımcılar arasında en çok tercih edileceği belirtilen konaklama biçimi zincir otel veya resortlarda konaklamak olmuştur. Tatilin başka bir Avrupa ülkesinde geçirilmesini tercih etme nedenlerinin başında destinasyonun covid-19 sürecini yönetmedeki etkinliği, esnek iptal politikaları ve seyahat öncesi covid-19 testlerinin yapılmış olması gelmektedir (ETC, 2021).

Türkiye’de ise 24 Kasım 2020 tarihi itibarıyla Türkiye genelinde 1975 konaklama tesisi “Güvenli Turizm Sertifikası” ile hizmet vermektedir. “Güvenli Turizm Sertifikası”na sahip otellerin il bazlı dağılımında Antalya 374 tesis ile ilk sırada yer alırken İstanbul 373 tesis ile ikinci sırada yer almaktadır. Önceki yıllarda tatil tercihlerinde “uygun fiyat” hep ilk tercih nedenini oluştururken pandemi ile birlikte uygun fiyatın yerini hijyen ve güvenlik almıştır. Tüketicilerin yüzde 50’si için bu konu en önemli belirleyici olmuştur. Salgın sonrası yeni normal diye adlandırılan süreçte, kendi aracı ile seyahat etme oranı yüzde 48 oranında artış göstermiştir (Türsab, 2020).

Türsab’ın yayınladığı raporda (2020), koronavirüs sonrası turizm eğilimlerinde indirimli tatiller, kısa süreli geziler, sanal seyahatler, lüks kaçış noktaları, güvenli destinasyonlar, rezervasyon esnekliği, kış tatillerine olan talepte artış gibi konulara değinilmiş ve özellikle dijitalleşmenin turizm üzerinde etkili olacağı öngörüsünde bulunulmuştur. Uzun vadede ise turistlerin zincir otellerden butik oteller, çadır veya karavan konaklaması gibi konaklama türlerine kayması beklenmiştir.

Hipokondrik Turistler ve Covid-19

Covid-19, yarattığı panik hali ve yüksek stres durumu ile, herhangi bir fiziksel rahatsızlığı olmayan fakat kendini fiziksel bir rahatsızlığa sahipmiş gibi hisseden bireyler üzerinde daha ağır bir etkiye bulunmaktadır. Bu etki doğrultusunda bireyler, alacakları önlemler konusunda daha katı olabilmektedirler. Herhangi bir psikolojik rahatsızlığa sahip olmayan bireylerde bile zaman zaman sadece salgının kendilerini de etkilemiş olduğu inancıyla belirli süreler dahilinde nefes darlığı, öksürük veya boğaz ağrısı gibi somatoform semptomlar yaşanabilmektedir. Zaten bedenindeki herhangi bir olağandışı durumu dahi ciddi bir hastalık belirtisi olarak yorumlamaya müsait hipokondrik bireylerde ise sağlık endişelerinin daha yüksek olması beklenen bir eğilimdir. Bu bireylerin, herhangi bir turistik seyahat gerçekleştirme durumunda çok daha temkinli olacakları, kendilerini çok daha tehdit altında hissedecekleri ve belki de bu nedenlerle seyahat ve tatillerini iptal edebilecek olmaları ise turizm davranışına yönelik beklenen eğilimlerdendir.

Tüm turistler için hijyen ve güvenliğin mutlaka sağlanması gereken koşullardan olduğu bir süreçte, hipokondrik turistlerin hijyen konusunda sertifika sahibi olmayan tesisleri seçmeyecekleri düşünülmektedir. Özellikle, karantina süreçlerinin bireyde yol açtığı uzun dönemli etkilerle birlikte, bireylerde “kendi başına yaşamını idame ettirme” anlayışının benimsenmeye başlamasıyla, hipokondrik turistlerin, gerekli olduğu durumlarda tatillerini karavan aracılığıyla gerçekleştirmesi veya kendi araçlarıyla akraba, eş-dost ziyaretinde bulunulan bir tatil planı yapmaları olası görünmektedir. Geleneksel ve yeni olanın iç içe geçtiği bu süreçte hipokondrik turistlerin yeni tatil eğilimlerinde öncü durumda olmaları muhtemeldir. Avrupa Seyahat Komisyonu verilerine göre turistlerin büyük çoğunluğu hala tatillerini zincir otel veya resortlarda geçirmeyi tercih etmekte ve seyahatlerini havayolu aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Hipokondrik turistler söz konusu olduğunda ise, tatilin en tedirgin edici kısmı olan havayolu seyahatinin bu turistler tarafından tercih edilmeyeceği, bu nedenle hipokondrik turistlerin iç turizm hareketlerini canlandıracağı beklenebilir.

Covid-19 sonrası süreçte beklenen bir diğer eğilim, turizmin yılın 365 gününe yayılacak olmasıdır, çünkü turistler kalabalık tatiller yapmak istememektedir. Hipokondrik turistlerin de yılın, çoğunluğun tercih etmediği dönemlerinde tatillerini planlayacakları, kalabalık ortamlardan uzak duracakları, ihtiyaçlarını kendilerinin gidermelerinin öncelikli olduğu tatillerin yaşanacağı, böylece klasik bir turizm hizmet sunumunun bu turistler için geçerli olmayacağı diğer tahminler arasındadır.

Hipokondrik turistlerin, yurtdışı seyahat gerçekleştirmeleri durumunda katı güvenlik önlemleri almış destinasyonları tercih edeceği de beklentiler arasındadır. “Katı güvenlik önlemleri”nden biri de ülkeye giren yabancı ziyaretçilerin aşı durumlarının kontrole tabii tutulmasıdır fakat bu konuda hipokondrik turistlerin aşılardan yan etkileri konusunda da endişeli olup aşı olmayı tercih etmemiş olmaları bir başka olasılıktır. Şüphesiz bu durum, hipokondrik turistler arasında da farklı hedef pazarların doğmasına neden olacaktır.

Kişilerin kendini sağlık açısından güvende hissetmelerinin önemli olduğu bu süreçte, bir ihtiyaç olan tatil için ayrılan bütçelerin artması ve bu doğrultuda kişi başına düşen harcamanın da yükselmesi muhtemel bir diğer eğilimdir. Ayrıca, daha bireysel bir hareket alanı ve esneklik sağlamasıyla, dijital olanakların kullanımının, hipokondrik turistler arasında yaygınlaşacağı düşünülmektedir. Son olarak ise, salgının yarattığı korkunun uzun dönemli yol açtığı hasar doğrultusunda, hipokondriye sahip bireylerin turizm faaliyetlerinden tamamen vaz geçmesi de olası bir diğer senaryodur.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bilincin yanısıra, ruhanilik ve psişik yetenekler, meditasyonun çeşitli biçimleri, psikoaktif tözün rekreasyonel ve dinsel kullanımları, dünyayı anlama konusunda alternatif deneyimsel yolları oluşturma konusunda seyahat ve turizm yoluyla insanların deneyimlerine yön vermektedir. Bu tür deneyimler gibi, pandemi de dünyanın deneyimlenmesinde bilinçdışı bir yöne sahiptir (Galvani vd., 2020). Covid-19 salgını esnası ve sonrasında farklı insan grupları, uzun dönemli bir ilgi gerektiren ve korkunun beden üzerindeki etkisinin göz ardı edilmemesi gereken duygusal tepkiler geliştirebilirler (Liu, Zhao, Ji, Liu, Zang, Mou ve Shi, 2020). Bu doğrultuda mevcut çalışmada da bir grup oluşturan hipokondrik turistlerin pandemi esnası ve sonrasında sergilemeleri beklenen turizme yönelik eğilimler üzerinde durulmuştur.

Covid-19, turizmin gelecekte daha iyi bir rotaya yönlendirilmesi konusunda değerli ve nadir bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Yalnızca turizme yönelik sorumlu yaklaşımlar bu tür bir yönlendirmede yeterli değildir (Higgins-Desbiolles, 2020). Covid-19, küreselleşme ve zaman-mekân sıkışmasını kesintiye uğratan ilk güçlerden biri olmuştur. Dünyanın bunun için ödediği bedel çok büyük olmasına rağmen, bu, turizm sektörünün, sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda, çevresel bozulma, ekonomik sömürü veya aşırı kalabalık gibi karanlık yönlerini bertaraf etmesi için bulunmaz bir fırsat olarak görülebilecek olmakla birlikte (Niewiadomski, 2020), bu durum değinildiği gibi, küresel bir yaklaşım gerektirmektedir. Turizm sisteminin kapsamlı bir şekilde dönüşümünün mümkünatı, tüm bir gezegenin elzem dönüşümüne bağlı görünmektedir (Hall, Scott ve Gössling, 2020).

Dönüştürücü seyahat ve turizm de kültürel kreatiflerin kendilerini ve yaşadıkları dünyayı yeniden icat etme aracılığıyla oluşturdukları ortam (medium)’da yükselişe geçen bir eğilim olarak göze çarpmaktadır. İçsel dönüşüm, dış dünyaya yansımaktadır. Varolmanın, bilmenin ve yapmanın yeni biçimleri, yenileyici paradigmlar ve yenileyici ekonomik sistemler doğrultusunda gerekli olan dönüşüm uyarınca ortaya çıkmaktadır (Ateljevic, 2020). Turizmde

dönüşümü sağlayacak olan ise hem arz hem talep yönünden yeterli kurumsal inovasyonun sağlanmasından geçmektedir (Brouder, 2020).

Turizm işletmeleri, hipokondrik turistlere, tatile teşvik edici olması anlamında bazı ayrıcalıklar sağlayabilir, söz konusu turistlerin indirimlerden veya kampanyalardan faydalandırılması sağlanabilir. Seyahat acenteleri, sağlık açısından daha güvenli olacak ve en temel bedensel aktivitelerden birini teşvik edecek olması nedeniyle hipokondrik turistlere yönelik kısa süreli trekking turlarını yaygınlaştırabilir, bu turların rota ağlarını genişletebilir. “Sağlıklı ve doğal tatil” temalı tatiller, tatil tesisleri yapılandırılabilir, bu kapsamda turistlerin hem rahatlamalarını hem sağlıklı besin almalarını hem de vücut bağışıklığını artırıcı bedensel etkinliklerde bulunmalarını teşvik edecek tatil türleri ön plana çıkarılabilir. Ayrıca tesislerde çalışan personelin sağlık ve güvenlik davranışlarına yönelik sıkı tedbirler alınması uygun olacaktır. Dijitalleşme eğilimiyle bağlantılı olarak turizm işletmeleri dijital platformlarda daha aktif yer alabilir, bunun için profesyonel personel eğitimi sağlayabilir ve bir süre yerinden kıpırdamak istemeyen turistlerin hoş vakit geçirmelerine, detaylı sanal turlar ve kullanıcı etkileşimli platformlar vesilesiyle katkı sunabilir. Rehabilitasyon ve turizm etkinliklerinin birleştirildiği tesisler inşa edilebilir ve bu tesislerde turistlerin tatil sürecine daha rahat bir şekilde dahil olmaları sağlanabilir. Ayrıca Christou ve Simillidou (2020) tarafından turizmin depresyon ve melankoliye yönelik iyileştirici etkisi gündeme getirilmiştir. Filep (2002), öznel iyi oluş hali üzerinde turizmin etkisini araştırmış, McCabe ve Johnson (2012) ise bireylerin iyi oluş hali üzerinde sosyal turizmin etkili olduğunu öne sürmüştür. Bu durumda, bireysel tatil türlerine yönelik eğilimin, turistler ve özellikle hipokondrik turistler üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi ve gerekiyorsa turistlerin bireysel turizm türlerine yönelik dezavantajlarla ilgili bilgilendirilmesi önerisi getirilebilir.

Haywood (2020)’a göre bugün kesin olan, herkesin aynı gemide olduğudur. Bu yaklaşım tartışılabilir fakat gerçekten de bakıldığında, insanların belirgin olarak yaşadığı psikolojik sıkıntılar ve ruh hali ortaklaşmaya başlamıştır. Turizm işletmelerinin bu konuda yapabilecekleri, turist eğilimlerinin sürekli ve detaylı bir şekilde küresel gelişmelerle entegre biçimde takip edilmesi ve azami hizmet standartlarının sağlanarak kişilerin sağlıklı kalmaları için gereken önlemlerin alınmasıdır. İlginin dış objelerden ziyade bireyin içine yönlendiği bir çağın kuyusunda işletmelerin sosyal sorumluluk konusunda tekrar kapsamlı bir şekilde düşünmeleri gerekmektedir. Alınacak tüm önlemlerin, psikolojik boyutta da turistlerin rahatlatılmasını sağladığı ölçüde faydalı olacağı düşünülmektedir.

Konuyla ilgili araştırma yapmayı düşünen araştırmacılar, hipokondrik turistlerin aşılınmaya yönelik algısını veya tatil yapmaktan vazgeçme eğilimlerini ve tatil beklentilerini ölçebilir. Bu doğrultuda ihtiyaç duyulması halinde kişilere yönelik rehabilite faaliyetlerinin ne doğrultuda geliştirileceğine yardımcı olunabilir.

KAYNAKÇA

Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2): 179–211.

Aiello, F., Bonanno, G. and Foglia, F. (2020). On The Choice of Accommodation Type at the Time of Covid-19. Some Evidence from the Italian Tourism Sector, *Current Issues in Tourism*, DOI: 10.1080/13683500.2020.1846504

Al-Sejari, M. M. and Al-Ma’Seb, H. B. (2020). Precautionary Measures and Illness Attitudes toward COVID-19 among a Sample of the Kuwaiti Population, *Social Work in Public Health*, DOI: 10.1080/19371918.2020.1835774.

- Ateljevic, I. (2020). Transforming the (Tourism) World for Good and (Re)Generating the Potential “New Normal,” *Tourism Geographies*, DOI:10.1080/14616688.2020.1759134.
- Brouder, P. (2020). Reset Redux: Possible Evolutionary Pathways towards the Transformation of Tourism in a COVID-19 World, *Tourism Geographies*, DOI: 10.1080/14616688.2020.1760928.
- Chaturvedi, S. K., Desai, G. and Shaligram, D. (2006). Somatoform Disorders, Somatization and Abnormal Illness Behaviour, *International Review of Psychiatry*, 18(1), 75–80, DOI:10.1080/09540260500467087.
- Chen, B., Sun, J. and Feng, Y. (2020). How Have COVID-19 Isolation Policies Affected Young People’s Mental Health? — Evidence from Chinese College Students, *Frontiers in Psychology*, 11, DOI: 10.3389/fpsyg.2020.01529.
- Christou, P. and Simillidou, A. (2020). Tourist Experience: The Catalyst Role of Tourism in Comforting Melancholy, or Not, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 42, 210-221.
- Chua, B.-L., Al-Ansi, A., Lee, M. J. and Han, H. (2020). Tourists’ Outbound Travel Behavior in the Aftermath of the COVID-19: Role of Corporate Social Responsibility, Response Effort and Health Prevention, *Journal of Sustainable Tourism*, 1–2, DOI:10.1080/09669582.2020.1849236.
- Cipolletta, S. and Ortu, M. C. (2020). COVID-19: Common Constructions of the Pandemic and Their Implications. *Journal of Constructivist Psychology*, 1–17, DOI:10.1080/10720537.2020.1818653.
- Duan, H., Yan, L., Ding, X., Gan, Y., Kohn, N. and Wu, J. (2020). Impact of the COVID-19 Pandemic on Mental Health in the General Chinese Population: Changes, Predictors and Psychosocial Correlates, *Psychiatry Research*, 293, 113396, DOI: 10.1016/j.psychres.2020.113396 .
- Eueopean Travel Council (2021). *Monitoring Sentiment for Domestic and Intra-European Travel, Wave 6, 4/21*. Belgium: ETC.
- Filep, S. (2012). Moving Beyond Subjective Well-Being, *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 38(2), 266–274.
- Fotiadis, A., Polyzos, S. and Huan, T. C. (2020). The Good, the Bad and the Ugly on COVID-19 Tourism Recovery, *Annals of Tourism Research*, DOI: 10.1016/j.annals.2020.103117.
- Galvani, A., Lew, A. A. and Perez, M. S. (2020). COVID-19 is Expanding Global Consciousness and the Sustainability of Travel and Tourism, *Tourism Geographies*, 1–10, DOI:10.1080/14616688.2020.1760924.
- Goldberg, D. (1979). Detection and Assessment of Emotional Disorders in a Primary-Care Setting, *International Journal of Mental Health*, 8(2), 30–48, DOI:10.1080/00207411.1979.11448831.
- Gössling, S., Scott, D. and Hall, C. M. (2020). Pandemics, Tourism and Global Change: A Rapid Assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 1–20, DOI:10.1080/09669582.2020.1758708.
- Hall, C. M., Scott, D. and Gössling, S. (2020). Pandemics, Transformations and Tourism: Be Careful What You Wish for, *Tourism Geographies*, 1–22. DOI:10.1080/14616688.2020.1759131.
- Haywood, K. M. (2020). A Post-COVID Future: Tourism Community Re-Imagined and Enabled. *Tourism Geographies*, 1–11, DOI:10.1080/14616688.2020.1762120.
- Higgins-Desbiolles, F. (2020). Socialising Tourism for Social and Ecological Justice After COVID-19, *Tourism Geographies*, 1–14, DOI:10.1080/14616688.2020.1757748.

- Kock, F., Nørfelt, A., Josiassen, A., Assaf, A. G. and Tsionas, M. (2020). Understanding the COVID-19 Tourist Psyche: The Evolutionary Tourism Paradigm, *Annals of Tourism Research*, 103053, DOI:10.1016/j.annals.2020.103053.
- Liu, Q., Zhao, G., Ji, B., Liu, Y., Zhang, J., Mou, Q. and Shi, T. (2020). Analysis of the Influence of the Psychology Changes of Fear Induced by the COVID-19 Epidemic on the Body, *World Journal of Acupuncture – Moxibustion*, DOI: 10.1016/j.wjam.2020.06.007.
- McCabe, S., and Johnson, S. (2013). The Happiness Factor in Tourism: Subjective Well-Being and Social Tourism, *Annals of Tourism Research*, 41, 42–65.
- Niewiadomski, P. (2020). COVID-19: From Temporary De-Globalisation to a Re-Discovery of Tourism? *Tourism Geographies*, 1–6, DOI: 10.1080/14616688.2020.1757749.
- Nissen, B. (2018). Hypochondria as an Actual Neurosis, *The International Journal of Psychoanalysis*, 99(1), 103–124, DOI:10.1111/1745-8315.12655.
- Parlapani, E., Holeva, V., Voitsidis, P., Blekas, A., Gliatas, I., Porfyri, G. N., ... Diakogiannis, I. (2020). Psychological and Behavioral Responses to the COVID-19 Pandemic in Greece, *Frontiers in Psychiatry*, 11, DOI:10.3389/fpsy.2020.00821.
- Sirri, L., Grandi, S. and Fava, G. A. (2008). The Illness Attitude Scales, *Psychotherapy and Psychosomatics*, 77(6), 337–350, DOI:10.1159/000151387.
- Tazaki, M. and Landlaw, K. (2006). Behavioural Mechanisms and Cognitive-Behavioural Interventions of Somatoform Disorders, *International Review of Psychiatry*, 18(1), 67–73, DOI:10.1080/09540260500467046.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (2020). *Covid-19 Sürecinde Türkiye ve Dünya Turizmi Değerlendirmesi*. İstanbul: TÜRSAB.
- Qiu, R. T. R., Park, J., Li, S. and Song, H. (2020). Social Costs of Tourism during the COVID-19 Pandemic, *Annals of Tourism Research*, DOI: 10.1016/j.annals.2020.102994.
- Yan, L., Gan, Y., Ding, X., Wu, J. and Duan, H. (2020). The Relationship between Perceived Stress and Emotional Distress during the COVID-19 Outbreak: Effects of Boredom Proneness and Coping Style, *Journal of Anxiety Disorders*, 102328, DOI:10.1016/j.janxdis.2020.102328.